Број 75 У Новом Саду, у суботу 3 априла 1904. Година XXXIX.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецем.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131.

Руска неудаћа.

„Варјаг“, „Корејац“, „Јенисеј“, „Бојарин“, „Петро-Павловск“. То су имена руских ратних бродова, који су за ово два месеца — потонули. А бродови „Ретвизан“, „Цесаревић“ и „Палада“, рањени су. Доста дугачка листа. А у тој листи има и имена бродова првога реда.

Да су ови бродови погинули и рањени у отвореној борби, та би борба била велика, очајна и противник би изашао из те борбе оштећен — можда и смлављен. Тим пре, што су руски морнари и војници умирали мирно па чак и одушевљено, као да полазе у сватове а не у смрт Али до праве поморске битке није дошло, па чак ни до озбиљније битке.

Још нам је свима живо у памети, како су гинули и рањени руски бродови. Још пре објаве рата, нападала је јапанска флота мучки бродове код Порт-Артура. То је било тавне ноћи између 26 и 27. јануара. И поврх свега употребили су Јапанци руске ноћне сигнале, да би изиграли сва ратна правила. Том су приликом рањени руски бродови: „Ретвизан“, „Цесаревић“, „Палада“... Јапанске торпедњаче извршиле су тај посао.

Неколико сати доцније, 27. јануара из јутра, појављује се 6 јапанских оклопница и 8 торпедњача пред Чемулпом. Тамо су била два руска ратна омања брода, „Варјаг“ и „Корејац“. И Јапанци им поручују, да је рат отпочео и да се уклоне из пристаништа јер ће их напасти. Руси су изашли и борили су се читав сат против десет и двадесет пута јачег непријатеља. Па кад се бродови њихови нису могли кретати ни борити се даље, они су их утопили у морске дубине

Овим су недозвољеним и подлим нападајима Јапанци већ први дан знатно ослабили руску флоту. И тим су уједно показали подмуклу нарав своју. Свет је одмах видео два противника у свему разна

Јапанци подмукли, не презају ни од најгаднијих средстава. Они се не уздају у своју снагу, него у превару, а рачунају да увуку у рат против Русије: Кореју, Кину, Енглеску, Америку, читав свет.

Руси, опет пуно верују у своју снагу, безбрижни, узимају све олако. Што имају против себе више противника, тим им је већа дика. У њима нема ничега потајног, они најрадије иду на бајонет.

Да ће онакав противник као Јапан бити у прво време опасан Русији, знало се. А то тим више, што руска небрижљивост, која узима све олако, уђе и у овај рат потпуно неспремна. Она сад тек гради главну флоту, којом мисли да ратује у Источној Азији. Она ће још месецима довлачити онамо војску која јој је потребна. Овако што може да рескира само Русија са својом неизмерном снагом, па и она не за дуго

Руска, славенска небрижљивост, узрок је, што су пропала два руска брода. Ми ноносица „Јенисеј“ и сада оклопњача „Петро-Павлоск“. Оба су руска брода наишла на руске мине.

Има их који ће то називати несрећом. Несрећа јесте, али има у тој несрећи и руске кривице. Јер како је могла бура да откине руску мину са свога места и почне да је тера по мору? Сад је због тог пропао најбољи руски адмирал а пострадао и руски најбољи брод.

Док је Русији новаца, лако ће за брод. Она и онако сад тек спрема бродове за поморску борбу. Губитак Макарова тежи је, ал није ни он ненакнадим за велики народ, као што је руски. У оним силним, великим грмовима мора да има пуно лавова. А опасност ће у овај мах научити Русију, да не предаје судбину своју и судбину толиких људи у руке оних, који су се на рачун свог „сјајног имена“ и као вешти играчи „котиљона“, прогурали на прва места. Она ће наћи и Макарову достојна заменика.

За сада на бојишту нема још онакве промене, због које би требало очајавати. Руска улога на мору каква је била одпочетка може остати и сад, док јој не дође помоћ. На суву још увек долази помоћ и долазиће.

Није никад било речи нити може бити речи: ко ће победити — Русија или Јапан?! Не може бити речи ни о томе: хоће ли победити Јапан удружен с Кином или Русија? Кина се још није прободула, да би могла доћи у најозбиљнији рачун. Она је снага, која ће постати страшна можда тек у другој половини овога века. Питање је: Како ће стајати ствар, кад дође до мира? колико ће Русија у онај мах бити истрошена, колико јака у савезницима. Опасност по Русију није на бојишту, него може бити само у каквом берлинском или лондонском конгресу.

На сваки начин Русија је дубоко загазила и сад не може натраг. Не може више ни допустити да јој разни конгреси као победиоцу диктирају мир. За њу је сад: или — или. У Русији не очајавају јер се уздају у ону огромну снагу, која лежи у руском народу.

Не очајавајмо ни ми!

Нови Сад, 2. априла.

Министар-председник Тиса „брани“ нашу автономију. У јучерањој саборској седници одговорио је министар-председник Тиса на интерпелацију посланика Ловасија. Ловасија је тражио, да влада не препоручи краљу на потврду изабраног темишварског епископа Летића, јер је он рођак патријарха Бранковића и јер би то био непотизам, а један рођак патријархов и онако већ седи у синоду.

Министар-председник Тиса одговорио је, да је избор епископа Летића већ потврђен. Избор је текао правилно и влада би повредила српско-православну автономију, да тај правилни избор није препоручила краљу на потврду.

Ми држимо да је овај одговор сасвим правилан. Истина, ми нисмо били за избор архимандрита Летића. Ми смо се врло одлучно борили против тог непотизма који лежи у том избору. Но, кад је синод бирао и изабрао, ми нисмо хтели да се боримо против потврде, нит хтедосмо позивати државну власт, да се умеша и не потврди. Не желимо да буде православнији од синода и автономније од нас. И највољијемо, кад се она уопште не меша, па ма сносили погрешке које смо учинили У томе и лежи автономија, а не да нас влада исправља и где „треба“ и где „не треба“.

ПОДЛИСТАК.

РУСКИ ВОЈНИЦИ У ЛОГОРУ.

Петроград, 28. марта 1904.

Оживеле су бескрајне пустаре сибирске: преко њених снежних пољана протеже се и вијуга гвоздена линија, која односи силне хиљаде народа пространога рускога царства на далеко крваво разбојиште. Снежне просторије манџурске притисли су многи коњи и јунаци. Дрхти стара земља под ногама од топота коњска, а горе стократно одјекују од топовске грмљаве и грохота пушчанога...

У тој олуји; у томе помицању народа и борби двеју раса нико и не помишља да баци поглед на логориште, на бивак руске војске, која иде у сусрет смрти и непријатељу. А то је све тако занимљиво. Рат, поред свих својих грозота и суровости, поред непријатности и тешкоћа, има пуно интересантних и поучних ствари.

Руски војник не преза од дима пушчаног. Али је задовољан на маршу, у снежном логоришту, на биваку под облачним небом Логор руски испуњен је свирком, песмом и веселим узвицима; то је покретна варош коју песма и клицање прате. Војници су добили „вољно“. Разређују се по широком пољу у групама и искупљају се на песму и разговор. Снег им ништа не смета: на хладноћу и не помишљају. На једном крају разлеже се сонорна песма „Вњиз по Матушкје!!.. а остали другови прате га и звук трепери у зраку. У другој гомилици пршти смех — некакав Иван Ивановић приповеда веселе доживљаје Ивана Никифоровића. То је све лепо смишљено, весело, шаљиво и громки смех разлеже се по дружини која с пажњом слуша. На завршетку се пева. Пева се и у почетку. То је нарочита особина руског војника: он је спокојан, задовољан, весео. Ни један војник нема толико веселости на уснама, колико је има руски војник. Он с песмом иде у борбу, с песмом и умире. Било мочарно, кишно, вејавица или сувомразица, руски војник има ведро чело, весео изглед, доброћудну нарав и вазда је оран или да чује нову шалу или да ти сам прича своје доживљаје. Опет ће ти испричати раније спремљену анегдоту о Трофиму Трофимовићу или Фоми Фомичу, а на завршетку ће с тобом у друштву отпевати „црвен сарафан“..

На другој страни бивака каплар или поднаредник свира у нову армунику, коју је од куће понео. Дружина, његови војници из чете, накривили шубаре и гоне га да још једну одсвира.

— Јешчо раз бађушка...

Па му обећавају ракије и да ће с њим и за њим ићи и на ђавола, а ако буде рањен, они ће га надгледати.

Снег засипа лице, ветар брише пустаром, зима подилази под шубу и промрзава ноге и прсте; али то нико неосећа; на то нико необраћа пажње. Једно сви знају, на једно сви мисле и то са радошћу очекују: да се сударе са непријатељем. Смрт је тако близу, а они јој се подсмевају, презиру је. У томе презирању смрти, у непримећању опасности и лежи јунаштво руског ратника. То чини да он не познаје страх. Руски борац се неподаје туги на бојном пољу, не подаје се сети и очајању. Све на шта има да мисли, то је пред њим — непријатељ. Кад њега свлада и уништи, може доћи шта било. И тако песма се разлева од гомилице до гомилице и испуњава цео логор смехом, животом, и веселошћу...

Одједном зазвучи труба. Све је као једним махом измењено: ватре су погашене, казани преврнути, комора упрегнута, запрега приправљена. Чека се команда и ова раштркана маса силнога народа је скупљена, уређена, постројена и креће се као једна најсавршенија машинерија. Све се то стопило и слило у једну исполинску народну душу.

И за неколико тренутака пољана је очишћена. Груписане јединице су распоређене: ратна машинерија отпочиње да функционише. И кроз грохот пушчани и

Но на жалост, ми у министру-председнику Тиси видимо у овом случају, и сад тек први пут, да се позива на автономију, о коју неће да се очеше, ни да је повреди. У свима другим случајевима, он је богме учинио најкрупније повреде. Ено ствар Текелијиног фонда; ено где саборски закључак у погледу манастира није ни поднео владару на потврду, но ју је решио сам, и много друго. Под таквим приликама мало чудно звони реч из његових уста: „Нисам хтео да уђем у делокруг српске народне црквене автономије!“ И намеће се мисао да и ово није учинио што неће да дира у автономију, него из других разлога.

На сваки начин, бележимо ову изјаву министра-председника, да он правилне изборе не може одобрити, а да не поднесе владару на потврду, јер би се огрешио о нашу автономију. Требаће и то кадгод.

Глас из Босне.

Намјерно удешено и систематско сузбијање Српства и свега што је српско у Босни и Херцеговини ради се одавно и чини све могуће, да се Српство утуче у главу. Ми смо мислили да је то била лична работа бившег „поткраља“ босанског — Калаја, али њега нестаде — а старо зло остаде. — Исто оно чиновништво, иста она католичка пропаганда, исто оно потпомагање католичанства, сијање раздора међу народом трију вјера — све је остало, а црни нам се облак указује из даљине од црнијех риза калуђерских, који, протјерани из Француске, преко Хрватске и Далмације хоће да као скакавци најуре на ове двије чисто српске покрајине: Босну поносну и кршну Херцеговину св. Саве.

Српска основна школа се сузбија, не дозвољава, а гдје се и дозволи, чине јој се сметње одсвукуд Средња се школа ни не дозвољава, а у онијема „земаљским“ и ако је више од половине српских православних младића у њима, не само да се као Срби гоне, него на своју жалост слушају баш у школи, како су „Бинзантинци“. Управитељ једне гимназије, другог израза за Србе и Српство ни нема.

Ако прије није било, данас има довољно Срба, Босанаца и Херцеговаца, спремних за учитеље средњих школа — али наша земаљска влада волије намјештати Хрвате и све похрваћене елементе, него ли Србина. Србина „осумњиче политички“ и он је пропао, а кад се говори о њечијем „политичком“ владању, ту онда има да каже своју ријеч све што живи у Босни: од највишег чиновника па до пошљедњег пандура и финанца!

У школе је увучена шпијонажа, има је и међу учитељством; у средњим школама се уноси међу ђаке. Денунцијација цвјета по цијелој земљи а и како да не: од горе се тражи и награђује, плаћа се скупо а у ту трговину се не улаже ништа. На таки начин се растрованају и ђаци по средњијем и нижијем школама. Поједини учитељи врше — чак преко дјеце — и детективску службу, по школама се одржавају читави „рапорти“, одатле се доставља, гдје треба! Е, тако вам се овдје, међу нами, шири просвјета и морал, па кад то видимо, срце нам пуца од жалости и многи човјек рађе ни не шаље своје дијете у школу, него да му запане у тако зло!

Пронио се глас, да ће доћи министар Буријан у Босну и Херцеговину да прегледи. Жељели би да дође и види, и да злу лијека потражи, јер: црква нам се гони, школе нам се затварају привреда и трговина се не диже, чиновништво се довлачи са стране, наш лијепи српски језик се зове „земаљски“, „босански“, „херцеговачка“. Чак су нашли и једног научењака да те називе образложи. Али нијесу научењаци стварали језике, него су, они постали научењацима тијем, што су учили језике, који је народ створио! Недозвољавају нам ни читаонице ни пјевачка друштва — можда имају и право, јер у Босни је већ заборављено, шта је то — пјесма!..

Јест, зато наша земаљска влада ипак помаже пјевачка друштва, али — хрватска.

Исти разлози, који створише илустровани лист „Наду“, исти гоне да се одржи и „Требевић“, хрватско пјевачко друштво у Сарајеву. Све што то друштво зажели, све му се испуњава, у „земљи“ се званично препоручује и потпомаже, а у Хрватску, Славонију и Далмацију, шаљу се штампане молбе разним општинским заступствима, за помоћ, без обзира, јесу ли то чисто српске или чак и њемачке општине. Биће да се ни тамо не пресипа новац, а Хрвати из Хрватске, Славоније и Далмације, нијесу још доспјели да исплате дуг, назаћени на „старчевићев дом“ — треба зидати дом — „Требевићу“. Ево тога прогласа:

»Хрватско пјевачко друштво »Требевић« у Сарајеву. Сл. . . . . заступство! Прилике у којима ми Хрвати у Босни и Херцеговини живимо и у којима наша овдашња друштва врше своју отаџбеничку задаћу, захтјевају од нас — ако нећемо да заостанемо за другим, *моћнијим овдашњим елементима**) и да коначно *утрнемо* — да учинимо корак напријед, Наша друштва: »Требевић«, »Сокол«, хрватска читаоница, словенски клуб са својих око 700 чланова, који су данас збијени под туђим кровом, ваља сјести тако, да се умогну развијати и својој задаћи удовољити; ваља се побринути у првом реду за такове просторије, гдје би се чланови њихови могли састајати, да се што боље упознају, да један другому у душу завири, да један другог потпомаже збором и твором и да се узајамно одушевљавају и потичу на рад за свету нам хрватску ствар. Зато се је потписано, као најстарије у овим нашим друштвима сматрало позваним поставити се на чело акције, којој је сврха, да се прибаве нужна средства за градњу *Хрватског дома у Сарајеву*.

Но пошто је *наш елемана овамо преслаб у добрима овога свијета, а да би сам својим силама могао извести градњу, што би одговарала нашим потребама и достојанству хрватског народа, којему су овдје репрезентанти наша друштва, и ми, синови његови, то се морамо утећи за помоћ нашој браћи он крај Саве и Динаре, да нам у нашем потхвату пруже помоћницу руку.*

Велеславно . . . . заступство! У предпоставци, да *сваки Хрват схваћа дужност ове, једном већ скоро посве отуђене кћери Хрватске нам мајке*, да се сваки Хрват сјећа оних тешких времена, која су то отуђивање слиједила, да је свакому од нас позната она наша народна летаргија, пошљедица кордуна на Сави и Уни, у коју је запао наш народ и овамо и тамо, па да је иза те крваве школе сватко на чисту, како се једном изгубљено тешко враћа, тврдо се надамо, да ће и то велеславно . . . . заступство по могућности и у право вријеме допринијети камичак, ела овдје узнемогнемо подржавати хрватску свијест — живу и да ју ширимо и да узмогнемо у ту сврху подигнути наумљену градњу, *хрватској свијести и просвјети намјењену утврду у срдцу Херцег-Босне. Ствар наша овамо, јест ствар читавог Хрватства.* Будућност нам је заједничка и тамо и овамо; на нама је да ју спремамо: у тој нам спремности заједничка судбина. У то име да Бог помогне! У Сарајеву 25. сијечња 1904. Хрватско пјевачко друштво »Требевић«. Предсједник: Никола Остојић в. р. Тајник: Анте Топали в. р.«

Ето тако изгледа то најновије званично потпомогнуто стеклиштво. Зашли људи од куће до куће, да накупе нужно „земаљско благо“ и по који „камичак.“ Обратили се и Србима. Наравно. И српскијех стотина потура чине исто тако једну круну, као и хрватскијех. Ако те најновије просијаке гдје и отјерају, они ће ипак понегдје и накупити, јер — у Циганке и ако је црн образ — торба јој је пуна! Поред свијех помагања са свију страна и шаком и капом, ето још једног начина, како се просијачи. Ми Срби се тјешимо, да имамо за своје потребе довољно средства, а док не створимо и нијесмо материјално сјегурни, не пружамо се испод губера! —з—

Политички преглед.

Из угарског сабора У последњој седници угарског сабора одговарали су министри на интерпелације. Министар просвете Берзевици одговорио је међу осталим и на интерпелацију румунског посланика Аурела Влада. Он је интерпелисао због тог, што је у Заму подигла влада државну школу поред вероисповедне румунске, те гоне силом Румуне да шиљу децу у државну школу. Министар је одговорио да се у државној школи предавао мађарски језик с успехом, у вероисповедној не. Вероисповедна школа не може да прими више од 40 ђака, а уписало се 70, док се у државну школу уписало само 22 детета. С тога је солгабиров (!) наредио, да се морају у државну школу уписати она деца, која станују у близини те школе. Овакав одговор узео је сабор једногласно на знање. Дакле солгабирови су јачи од автономије. — Одговор министра председника због избора епископа Летића доносимо на другом месту.

Србија. Од како је коначно решено т. зв. „завереничко питање, долазе већ посланици страних држава, који су били оставили Београд. Француски и румунски посланик већ су стигли. Досадањи талијански посланик, гроф Маљиано премештен је а новоименовани посланик, маркиз Империјали примљен је у среду од краља у приватној аудијенцији. Ових дана ће доћи и новоименовани руски посланик, Губастов, који је до сада заступао Русију код Ватикана (т. ј. код папе), где је већ предао и своја опозивна писма.

Бугарска. За спровађање турско-бугарског споразума именовала је Турска комисију од виших државних достојанственика. Војничка команда поручила је два торпедна чамца и неколико приморских топова које ће наместити у пристаништима Варни и Бургасу. Та два пристаништа се утврђују.

Руско-јапански рат.

Потврђена је вест, да је руски убојни брод „Петропавловск“ потонуо, а с њиме погинуо и адмирал Макаров, и његов генерални штаб и многи руски војник. Број мртвих рачуна се на 596, а спасло се њих само 38, међу којима је и велики кнез Ћирил. Спасли су се само пливањем, но и они су скоро сви рањени. Кнез Ћирил лежи од запаљења ране, његово здравствено стање доста је озбиљно.

По Русију је велики губитак смрт Макарова, а осетан је губитак и пропаст у-

---

рику топова разлеже се громка песма „Боже царја храни!“

Руски војник је навикао на зиму, подноси кишу, трпи жегу; а има ли мало чаја — његова је трпеза богата, он је њом задовољан. То други Европљанин не може. Нек мраз реже око носа и ушију, дај му „кипушчеј води“, као да си га понудио најлепшом ђаконијом. Чај га је загрејао. Ако сунце пржи теме, дај му „кипушчеј води“, као да си му поклон дао. Чај га је разладио. Но, овде ваља нарочито нагласити, да је храна, коју руски ратник добија изврсна, он добија свој топли оброк два пута дневно; узима га из општег казана. Јело је тако укусно, да га ни на дому недобија. Официри се живо старају да рана буде добра. Они јело редовно осматрају; не, осматрају, него и сами врло радо једу из војничких казана. Боршч, шчи — та боље га не би могла справити ни прва куварица код Палкина у Петрограду на Невском Проспекту.

Наравно, руски војнички оброк има и ту добру страну, што није ограничен: можеш јести колико ти је воља. Дају ти и меса и купуса док се не заситиш. А после тога стакан чаја следује.

Кад се све то сврши, руски војник накриви шубару, тихо певуши и чека команду:

— Наперјод ребјата.

И он иде и гине...

---

*) Курзив у целом п[illegible]асу је наш. — Прим. ур. „Заставе“.

бојног брода „Петропавловска“. Поморска снага Русије у Порт-Артуру данас је тако рећи преполовљена. Од 7 убојних бродова које је Русија у почетку рата имала у Порт-Артуру, данас су још потпуно читава и за бој способна само четир. А пропале су и крстарице „Варјаг“, па „Корејец.“

Још је већа жалост, што „Петропавловск“ није страдао у борби, бар тако потврђују све новије вести, већ је страдао баш од руске мине. А то је тим чудноватије, што су подводне мине смештене, баш по плану Макаровљеву. Ово је већ трећи руски брод који је од почетка рата пропао од руских мина. Пропао је тако „Бојарин“ па „Јенисеј“ који је мине смештао, а сада „Петропавловск“.

О томе, како је могуће било, да „Петропавловск“ наиђе на мину, тврди се разно. Изгледа немогуће, да је непажњом наишао на мине. Као највероватније узима се, да се једна подводна мина ослободила даље струјом отишла и да је „Петропавлоск“ на њу наишао. Руске подводне мине имају у себи 80 кила пироксилин-колодијума (праскава материја) и експлозија њихова је ужасна. Ствара на дну брода отвор од више квадратних метара, кроз које вода свом снагом куља, брод се за час искреће и тоне са свачим што је на њему. Отуда и смрт, Макарова, отуд и оне огромне жртве.

У Јапану могу ликовати. Руска несрећа је јапанска срећа. Што јапански адмирал Того није могао од почетка рата да изведе, то је извео случај. Нестало је не само Макарова, тог страшног и мудрог непријатеља, већ је нестао и „Петропавловск.“ Са овим је превласт јапанска за неко време утврђена на мору. Она четир потпуно још нетакнута руска убојна брода у Порт-Артуру немогу ни помишљати на какав напад, већ се могу само ограничити на одбрану под заштитом порт-артурских батерија. Јапанци ће моћи сад готово без бриге, да уплове у Печилски залив, да код Ниучванга покушају, да искрцају своју војску, или на другом месту, само сат два далеко од Порт-Артура. Искрцавању њихову тешко да ће моћи сметати више порт-артурска флота, то ће морати за неко време спречавати само сувоземна руска војска.

Губитци по Русију доиста су тешки. И сама пропаст „Петропавловска“ у ово судбоносно време, није толики губитак, као смрт Макарова. У Јапану имају и рашта да ликују и адмирал Того без сумње ће сад удвојеном снагом покушати, да сатре и она четир руска убојна брода.

Но једно само не треба заборавити. Ма како да је тежак губитак по Русију, то још не значи, да Русија из ове борбе неће изићи као победилац. Нека су истините и новије вести, да се и Кина журно спрема да устане уз Јапанце, Русија ће на крају ипак победити. Само је желети, да Русија изиђе као победилац са што мање искрвављеном главом.

О животу и раду Макарова, доносимо на другом месту, а сад ево најновије вести:

Званичан извештај о пропасти „Петропавловска.“

Заповедник порт-артурског пристаништа контра-адмирал Глигоровић, послао је цару Николи овај брзојав:

1) Оклопни брод „Петропавловск“ наишао је на мину која је прснула, услед чега је потонуо. Наша флота налази се с ове стране златног брда, јапанска се флота приближује.

2) Макаров је по свој прилици платио главом.

3.) Велики кнез Кирил спасен је и лако је рањен.

4.) Јављам понизно да су до сад спасени са „Петропавловска“ велики кнез Кирил, 6 официра, међу њима и тешко рањен капетан Јаковљев, даља два лајтнанта, 3 кадета и 32 матроза, који су сви рањени. Нађени су даље лешеви 3 официра, 1 лечника и 12 матроза. Јапанске је флоте нестало из видокруга. Појединости јавиће контра адмирал кнез Ухтомски, који је преузео привремено заповедништво над флотом.

Алексејев је послао цару овај брзојав:

По телеграму који сам добио од генерала Штесла, јављам понизно и са највећим болом, да нам је флотаа у тихом оцеопострадала са пропашћу једног брода и смрћу најизврснијег и најодличнијег заповедника подадмирала Макарова, који је изгубио живот на „Петропавловску“, који је носио адмиралну заставу.

По извештају заповедника Порт-Артурског, наша је флота под главним заповедником, адмиралом Макаровим испловила била, кад се непријатељ указао, и гонила је један део непријатељске флоте по мору. Кад су се искупилла 30 непријатељска брода, вратила се наша флота у пристаниште. Оклопни брод „Петропавловск“ наишао је на подводну мину, услед чела је пропао. Велики кнез Кирил, који се налазио на броду спасен је. Јапанска флота налази се код Лиаотишана.

Трећи званичан извештај Алексејева јавља, да је приликом пропасти „Петропавловска“ погинуло 596 Руса. Спасени су 6 официра и 32 матроза, који су сви рањени.

Из Петрограда јављају, да се са Макаровим удавио и његов штаб. Велики кнез Кирил и остали спасли су се пливањем. Сви су рањени

Адмирал Того није се упуштао у борбу, тек сад кад је Макаров погинуо, „Петропавловск“ потонуо, и кнез Ухтомски преузео привремену управу над флотом, стигла је у Петроград вест, да је овај у борби против 18 јапанских убоојних бродова. Но, ово последње треба још да се потврди.

Саучешће немачког цара.

Како јављају, први је немачки цар изразио цару Николи своје саучешће, због смрти Макарова. — Његов брзојав гласи: „Жалост Русије је жалост и Немачке. Смрт Макарова значи губитак по поморску силу целог света.“

Адмирал Макаров.

Смрћу адмирала Макарова задесила је Русију велика несрећа. Он је са пропашћу оклопног убојног брода „Петропавловска“ нашао у таласима морским своју смрт. Макарвв је био најпопуларнији и најбољи руски адмирал. Кад је после оних недаћа руске флоте код Порт-Артура наименован за главног заповедника руске флоте у Тихом Океану, то је изазвало било у Русији највеће одушевљење и највише наде. — Адмирал Макаров родио се 1848. г. у Николајеву, било му је дакле пред смрт 56 година. У маринску службу је ступио Макаров 1864. г. Служио је код руске балтиске и црноморске флоте и свугде је показао смелост, храброст и велики организаторски дар. У време руско-турског рата заповедао је Макаров бродом „Велики кнез Константин“ са којим је предузимао многе смеле нападаје на турска пристаништа и једне је ноћи чак покушао, да пред пристаништем Батума баци помоћу мина турску флоту у зрак. Покушај му до душе није испао за руком, али се свако дивио његовој смелости. Као стручњак прославио се Макаров тиме, што је дошао на ту замисао, да брод „Велики кнез Константин“ наоружа миноносцем ради што успешнија нападаја на турска пристаништа. Услед својих заслуга у реченом рату 1877. наименован је Макаров за капетана поморског брода, за крилног ађутанта цара Александра II. и одликован је Владимировим орденом. После руско-турског рата одао се Макаров преоправљању руских убојних бродова и ту је стекао великих заслуга Преустројио је систем ложења и новим стројем је оснажио отпор бродова против притиска воде. 1881. године учествовао је Макаров у Скобељевој експедицији при освајању Гек-Тепса и заједно са Куропаткином је много припомогао, да су Руси однели сјајну победу. Године 1882. постао је Макаров заповедником руског брода „Томања“ — а и за време свога службовања на „Златном рогу“ стекао је великих заслуга тиме, што му је пошло за руком, да у свима појединостима сазна одбрану Дарданела. За те заслуге је именован Макаров штабним шефом ескадре у Источном мору, која је дотле била под заповедништвом руског министра марине Чихачова. У овом положају провео је Макаров две године, стекавши при том велике заслуге у изучавању руских маринских војника. — После кратке службе на фрегати „Кнез Пожарскиј“ предузео је адмирал Макаров на корвети „Витјас“ пут око света, који је трајао пуне четир године (од 1885.—1889.). За то време бавио се Макаров хидрографијским расматрањима, које је касније изнео у познатом делу, које је наградила петроградска академија наука. Поставши контре-адмиралом, буде Макаров 1901. године именован генералним инспектором маринске артиљерије, на којем је месту остао до 1904. године. За то време завео је у руској морнарици брзометне топове и извео је многа побољшања у наоружању руске флоте. Године 1894. наименован је Макаров за заповедника руске средоземне флоте, али руско-кинески рат који је у брзо букнуо, захтевао је руску поморску силу на даљнем истоку, и Макаров је добио заповест да своје одељење споји са ескадром адмирала Тиртова и отплови на далеки исток. Под заповедништвом Макаровим руска убојна флота спремна и јака одговорила је својем задатку, и после повратка са далеког истока заповедао је Макаров две године балтијском флотом, а 1899. постао је пристанишним командантом Кронштата, ту је био све док није отпослат за адмирала порт-артурске флоте, где је пре три дана нашао и своју смрт.

У страном свету познат је Макаров са својих испитавања мора, нарочито што је по његовој идеји сграђен грдни „Черманек“ што разбија лед. Овај је сграђен у Енглеској и сад се налази у Владивостоку. Са својим обимом од 8000 тона воденог притиска и својом грдном машинском снагом од 12.000 коњских снага, „Чермак“ је најјачи брод оваковe врсте. Године 1901. предузео је Макаров на њему пут у Франц Јозефсланд, у којем је брод том приликом провео 28 дана у леду дебелом 60 стопа. Тим првим поморским путовањем на броду што разбија лед, Макаров је доказао, да би се на „Чермаку“ могао извести пут на северни пол. „Чермак“ је већ учинио услуге „Русији“, он је спасао оклопни брод „Генерал адмирал Лорансин“ при његову наседању на стену код острва Холанда.

Макаров је умео осим тога да одушеви своју околицу и да их подстакне на најсмелија подузећа. Па и од доласка Макаровљева у Порт-Артур, доиста се и по самим јапанским извештајима, јако оснажио ратоборни дух руске флоте. И доиста је смрт Макаровљева велика несрећа по цео руски народ.

Избор проте у Пакрацу.

За дан и још који, па ће бити година дана, како је упражњено место проте и пароха пакрачког. Удовица лепа и подесна, па није чудо, ако се и деси, што смета мирном и обичном току! Хоће народ, хоће и власт, да удова протопопија што пре стече раденика попа и сташешину проту, а по народном обичају и автономном закону. И тако је обављан избор у два маха, а увек беше резултат: поновни избор. Овај поновни избор би и по трећи пут 4. (17.) марта о. г., којом приликом беху компетенти: Милан Стопић, парох из Уљаника, Милутиновић Ђ., парох из Бршљанице, Димитрије Витковић, катихета из Загреба и Саво Стојаковић парох из Оћаса.

Освануо је и дан избора, и то по себи леп дан иза до тада кишовитих и хладних дана. Изборници се из месне парохије и најдаљег краја протопопије искупише у лепом и ретком броју. А зашто? Бира се прота рескриптуалној протопопији, бирају га људи жељно, да се једном доврши спор и да једном добију Пакрачани пароха, а пространи протопопијат проту какав им и срцу годи. То све није мала ствар, а најмање срце у народа, које ваљада може, не може, него и смије, па и то је мало, већ које треба и мора да бира себи симпатична духовна пастира. И кад са торња свето-духовског храма куцну 10 с. пре подне, велико звоно огласи скупљање на избор, који је брзо и отпочео. Али како? Не глатко, јер тако беше удешено... Скупштина као тело, проглашава избор великом већином јавним већ и због тога, што је то у свуда, а нарочито у Хрватској и Славонији пракса због неписменог света и што §. 16. вели, да неписмени пред двојицом гласају на записнику, али један поп, намештен за изазивање сцена ненужних протестоваше, а остали пристадоше на закључак, по коме је Сава Стојаковић од 93 гласа добио 62.

Присташе Сави Стојаковићу искрено честитаху, а сами противници се разиђоше са ускликом: »Хвала Богу, да се мирно и правилно свршио избор, па сада ко нам је да нам је — имамо, што но реч, свога: »папу!« Али

да, Језуита једно вели, друго мисли! Ваљало је овај избор у конзисторијалној седници 14. (28.) марта и потврдити. И јел се ово догодило? Не, баш противно. Догодило се оно, што се по улицама зуцкало: »Избор се овај мора срушити пошто по то«. И ко су ти, што се упрегоше па овај избор осујете, чуће се доцније, ако им се и по нужди морала буду спомињати имена, а за сада нека је доста: да владика Мирон и скована пречасна конзисторија 14. (28.) марта њима повероваше и »утоцима« место да доше, и **избор прогласише неправилним, јер тобож' није по § 16., писмено обављен!**

Но то није доста. Имаде ту и других »разлога,« са којих је »савесна,« заклета конзисторија, која се састојала из већине свештеничких лица, уништила овај избор. За Стојаковића је гласао и Гавра Судар Тешин из села Крагуја. Противници веле: да је требао да гласа Гавра Судар Митров, јер то је право, тај би гласао за Витковића!!... Ерго: избор не ваља! А кад сада и овај Гавро изјављује: да би гласао за поп Саву. Конзисторија се покаја, али остаје при своме: да црквена скупштина за то посебно сазвана лица констатоваће, који ће Гавра гласати — у будуће!

Но и то није све. Имаде то још »разлога« са којих ваљаде избор укинути. Прозван је био да гласа и један »од онијех« а он изјави: »не гласам ни за кога,« те се тиме одрекао сваког права. Мало је галамио и нестаде га. Противници га после употребише са изјавом: да је он био присутан, али није смео да гласа, па се онда »мора« и његов глас узети у рачун! Ерго од »94« гласа би Сава имао 62 а то није $^2/_3$ укупних и »присутних« гласова, али: руши избор!!

Имаде ту још »разлога,« са којих ваљаде избор укинути, и то је: И црквени одбор пакрачке опћине је гласао, а то није право, јер је гласао за Саву Стојаковића. Шаврак је је умро, прота Руварац је жив, али је ипак ово питање нерешено — а дотле, док се не реши, тумачимо како хоћемо! Пре је одбор био добар, јер је гласао за Богдановића; сад није, јер је гласао за — Стојаковића. И, и... одбор нека остане са свима »правима,« а избор се — уништава!

А најглавнији »разлог« беше и биће зар, што је поп Стојаковић радикал и члан Сборског Одбор данашњег, који хоће поред рада и — реда!

Јест, избор проте пакрачког је обављен сјајно, мирно и правилно. За њим се пак и силом стварају облаци, којих ће разултат бити бура, али је питање и ко ће је жети. Одговор је јасан и кратак: Онај ће буру жети, који је и сије... Народ из читаве протопопије мал' те не једногласно бира пароха Стојаковића за проту, а парохија пакрачка великом већином бира у поп Сави себи проту и пароха, што и сам изборни акт свечано признаје, а нађоше се непозвани: да мутно још више замуте, да рањено још више озледе. Али тима ми позвани довикујемо: даље сатано! Јаче је село од сватова!

Сад је питање, шта ће решити у овој ствари митрополитски савев. Сачекаћемо и видићемо. А дотле ћемо још коју рећи о правом мотиву читаве ове борбе, а то је борба »спремних« против »неспремних.« А о томе други пут!

Један из већине.

Вести из места и са стране.

Српски митроп.-школски савет.

Јуче у среду одржана је редовна седница митр. школ. савета, на којој је проглашена потврда главног школског референта и он уведен у дужност. На његово досадање место, за привременог школског референта за вршачку и темишварску дијецезу, постављен је Љубомир Лотић кикиндски учитељ.

„Петропавловск“.

Велика руска оклопњача „Петропавловск“, тај град на мору, са које је командовао заповедник Макаров, није од најновијих, али се могла врло добро употребити. Могла је понети 11.354 тоне терета (скоро 120 хиљада метарских центи) и могла је да „гази“ под воду скоро 8 метара. Оружана је била са четири топа, чија су уста широка 30·5 центиметара, 12 комада брзометних топова са ширином уста од 15 цм. 10 топова са ширином уста од 4·7 цм., 28 комада 3·7 цм., 2 мидраљеза, четир апарата што бацају торпеде изнад и два, што их бацају испод воде. На лађи је било осим главног заповедника још 35 других официра и 620 војника. Оклоп је доле био 406 милиметара, а горе 126 милиметара дебео. Лађа је имала 6 великих торњева, а палуба јој је била покривена оклопом од 76 милиметара. Тај оклоп је чувао лађу од топовских метака, а против торпеда ју је чувао оклоп од доле, којим јој је под с поља био превучен. Тај оклоп јој је био 57 милиметара дебео. Просторија је имала много, да су се сви војници и официри могли лепо сместити и понети довољно хране, пића, слатке воде и угљена. Превађивала је на сат ова грдосија 16 морских миља.

Захвалност велике кнегиње Марије Павловне.

Краљевска српска монополска управа примила је од отправника београдског царско-руског посланства Муравјева, ово писмо: „Част ми је саопштити славној управи, да је Њено царско Височанство госпођа велика кнегиња Марија Павловна већ предузела потребне мере, да се пошлате цигарете, пекмез и шљиве отправе у место опредељења — и да ми је наредила, да монополској управи, извозној и савској банци доставим њену најтоплију захвалност на учињеном поклону у корист руских бораца и рањеника на далеком истоку, јер ће тај поклон допринети, да наши војници душевно братствују са својом браћом и пријатељима из Србије“.

Пут краља Петра по Србији.

Краљ Петар наумио је да обиђе Србију и да је што боље позна, да дође у што ближи додир с народом. За сада ће обићи Смедеревски и Пожаревачки округ. Осим званичне пратње, пратиће краља на том путовању још и народни посланици из тих крајева.

После ђачких немира у Бечу.

Нашим читаоцима је познато, да је ректор бечке технике наредио ђачким друштвима, без разлике народности, да све своје објаве, које износе у самој згради *велике школе*, морају од сада писати само немачким језиком, а не као до сада у свом матерњем. Ђаци су против тога енергично протестовали и ректор је наредио против њих дисциплинарну истрагу. На протесту је потписано 12 академских друштава. Истрага је спроведена и професорски збор са технике је за увек искључио Владимира Бошњака, а другој двојици је савеговао, да напусте бечку технику. — С тим у свези јавља талијански лист „Пиколо“, да су се ђаци на бечким великим школама, Срби и Талијани споразумели на заједнички рад, и обрану против овог и сличних насртаја.

За катихету на великој гимназији у Беловару,

предложила је српска православна конзисторија у Пакрацу земаљској влади на потврду Радослава Грујића, досадањег капелана у Земуну.

Земљотреси у Србији.

Јавили смо како је било земљотреса у Србији па и у нашим крајевима. У Србији је највише страдала Врања, где се срушио горњи бој од нове касарне. Купе се прилози да се колико толико помогне пострадалима. Од првих прилагача. био је краљ Петар са 5000 К. Међу осталим прилагачима налази се и руски цар Николај са прилогом од 5000 рубаља, (око 15 хиљада круна).

† Поп-Гавра Живковић.

На други дан светлог Васкресенија, када звона са свете цркве беочинске позваше на јутарњу молитву, испустио је своју много напаћену душу, у 57. години свога живота, парох и син беочински, Гавра Живковић. — Ко га познаваше од млађих људи — да и не спомињемо његове вршњаке и борце из његова кола, који бише заједно гоњени, због свог родољубља, те се од тада више његов глас у јавности није чуо — мора искрено зажалити за покојником. — Да ли је погрешио покојник, што је напустио своју намеру, да се по свршеним правним наукама у Бечу, покалуђери, те без сумње, да би својом спремом и природно напредном даровитошћу далеко у црквеном достојанству лотерао, да ли се можда икад покајао након свог несрећног брачног живота — незнамо. Но у последње време му је то била жива жеља. Али, ето неумитна смрт, не даде му, да одмори своју много напаћену душу у тихом манастирском животу, молећи се за свој народ, за кога је толико трпио. — Бог да га прости и вечан му спомен!

Председници бурских република.

Председници Кригер (Чича-Павле) и Стејин налазе се у Франауској. Кригер је у Ментони (код Нице.) О њему се пронео глас, да је пао у тешко очајање, а Стејин да се разболео. Међутим није ни једно ни друго истина. Пре неки дан били су заједно. Кригер ће своје велико имање, а уз то још што му је пре неки дан поклонио један бурски пријатељ, оставити на добротворне цељи свом, и ако несретном, ипак зато јуначком бурском народу. Сад проводи време у читању и скоро да ништа друго ни не чита, него само св. Писмо.

Брзојави „Застави“.

Стигли 3. априла.

Угарски сабор.

Будимпешта. Сабор гласањем прима на знање одговор министра привреде на интерпелацију.

Руско-јапански рат.

Петроград. Контра-адмирал Ухтомски јавља, да је са Макаровом погинуо и штаб Макарова.

Торпедни чамац „Пентропни“, који је био изаслат на извиђај изгубио се био у магли од флоте, разорен је од једног непријатељског торпеда. Спасло се са њега само 5 људи.

Оклопни брод „Побједа“ погођен је од непријатељског торпеда на десном рубу.

Токијо. Руски оклопни брод и контра торпед нападнути су и утопљени. (Ово се без сумње односи на она два брода који се спомињу у горњем брзојаву из Петрограда. Пр. ур. „Заст.“).

Петроград. За наследника Макарова именован је заповедник црноморске флоте Скридлов.

Петроград. Велики кнез Борис јавља: Велики кнез Кирило, чим је „Петропавловск“ експлодисао, са ћуприје за командовање пустио се на кров од лађе, где су га дохватили таласи и однели у море. Држао се рукама за комад крова једно десет минута, док није један торпедни чамац наишао и избавио га. Његов ађутант и слуга погинули су. Велики кнез је рањен и треба да се врати у Русију. Вели се, да је погинуо том приликом и славни сликар Верешчагин.

О завереничком питању.

Београд. (пол. кор.) Како завереници још увек врше службу у двору, приморала је стране заступнике, који су се вратили у Београд, да не иду у двор.

Трговина.

НОВИ САД, 2. априла 1904 г. Пшеница прве важноће нова 17.70—80 — К. Пшеница средња 14 К. 50—60п. Пшеница лакша роба 14 К 30—40 п. Пшеница ——— Јечам 10 70—90 — К. [illegible] 10 К 20 до 30 п. Кукурук у зрну. — К. 14 80—80— п. у зрну нови — К. ——— у клипу — К. ——— п.

Маст 68 фор. Сланина сува 68 фор. дебела пушена 68 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	44—45 нов.	живе
„ средњи . .	42—43 нов.	мере
„ лаки . . .	40—41 нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци .	34—36 нов.	по кили
Јагњци	26—28 нов.	по кили
Овци .	——— фор.	по пару

*

Стање воде под Новим Садом.

1. априла било је	3·61 мет.
2. априла било је	3·67 мет.

РЕМАТИЗАМ И КОСТОБОЉА

лече се са ликером »Година«, од апотекара Рафаеле & Г. Година у Трсту. (Raffaele & G. Godina — Triest). Цена једној флаши 2 круне. Из Трста разашиље се најмање 3 флашице за 7 кр 20 пот. за готов новац унапред или уз поузеће (Nachnahme).

24 48—

Заборављена тврђа.

Роман у три дијела
од **В. Н. Немировића-Данченка.**
С руског преводи: **Вељко Лукић-Новица.**

(Настаиак) (105)

И колико је доброте било у тој души! О њој причају нам записци стотине несретних људи, који су у она тешка времена доспјели на Кавказ као редови, под немилостиве прописе сурове дужности, неподношљивих услова и нечовјечанских казни. Како је он, не нарушивши у ничему закона и извршивши заповијест господареву, — умио подржати те младе људе избачене из колосјека, васкреснути у њима наде и оправдати их! Има стари изанђали назив: „Отац командир". И ако је ико заслужио да га тако зову, заслужио је без сумње М. С. Воронцов, и о њему не чува благодаран помен једино историја руске државе, него још више историја људског срца!

Од оног дана, кад стиже у јадан аул, који се звао Тифлис, — отпоче овдје неуморан рад. Азијат је пишман на позориште; требало га на тај начин очистити од вјековног парлога, — и ето, у разореном гнијезду ниче позориште. Требало је да се проучава земља, и из ничега стварају се прве новине „Кавказ", које су за времена управе Воронцовљеве биле занимљивије, пуније живота, духовитије, него послије, кад је већ земља располагала са много више средстава. У државној штампарији штампале се књиге о мјесним племенима и народима. Свуд се стварају до селе непозната добротворна друштва, куда први пут смије да изађе харемска робиња — жена. И не само да је изведоше из харема, него су још отворили за њу школу св. Нине, и послије неког времена, јављају се већ у мјесном друштву према оном добу образоване дјевојке, отварају се многе школе, гимназије, институти, развија се и ставља на чвршћу подлогу трговина и занати, стварају се олахкотни тарифи за црноморске луке, провожењу робе без царине отвара се пут из Редута у Сухум-Кале преко Тифлиса и Нахичевана у Персију, а из Персије преко Баку-а у Јевропу. Оснивала се друштва за унапређење народног благостања са правом издавања зајма, штедионице, припомоћне касе. У пустињама, куд су се витлали вепрови и вуци, стоји лупа сикира — насељује се село. Онуд, гдје су се још недавно црнила пуста кућишта, свједочећи о ужасима персијског пустошења, — дижу се прве фабрике и радионице, држе коњске утрке, оплемењује стока. Први пут ниче сталан и независан кавкаски уџбени округ, потчињен једино намјеснику; издаје се устав кавкаског друштва за пољопривреду у фебруару 1850. год., а већ 6. марта отвара се изложба природних производа, образаца занатлијске и фабричке индустрије у Закавказу; свуд се оснивају јавне библиотеке, учена друштва, која махом изазивају чођење и уважење код јевропских научника, дижу се магнетичне и метереолошке станице, домаћи језици постају равноправни. Воронцов, тај поглавито сијач живота хоће и њих да оживи, његовом иницијативом дају се први пут од како постоји племе Картвела, представе на грузинском језику, у још недавно јадно гнијездо долази италијанско оперно друштво, оснивају се комерцијоналне банке и т. д. И још мало, и од Персијанаца разорени, изгледајући као огроман гроб мртвог народа, јадни, смрдљиви Тифлис, то вјечно легло пошасти, грозница и куге, — постаје прекрасном вароши, најживописнијом на свијету, правом пријестоницом васкрслог, подмлађеног, обновљеног новим животним соковима, и набујалог способним и вриједним племенима — Кавказа.

То је било без сумње чудо, и автор тог чуда био је тек један једини човјек — М. С. Воронцов. Странци диве му се још и сад, а ми, Руси, ма да осиромашисмо талентом и вољом, заборависмо не само програм његов, него и самог чудотворца! Истину морамо да признамо; ми смо у опће заборавни!

(Наставиће се.)

Ideal

Писаћа машина,

која одма пише јасна слова, а која су трајна и **децимални табулатор.**

Ремек дело модерне машинске технике за писање.

Проспекте и пробе писања разашиљу

Hch. Schott & Donnath,
BUDAPEST 1054 16—50
VII., Erzsébetkörut 1.

СТЕЧАЈ.

Потписана задруга тражи

благајника,

са свршеном трговачком школом. Годишња плаћа 1440 круна са четири годишња доплатка од 240 круна. Јамчевина у висини плаће у готовом новцу или у државним папирима. Рок пријаве до 18. априла по ст. кал.

УПРАВА
Српске задруге за штедњу
3—3 307 у Митровици.

Целокупне медицине
Др. Никола Драгичевић
настанио се
У ПАНЧЕВУ
у својој кући, Гизелина улица бр. 2. — Прима посете од 9—10 пре подне и од 2 до 3 сахата после подне. 318 2—6

БРАЋА РАБШТЕРН
НОВИ САД 148 17—
ПЕЦИВО ШЉИВОВИЦЕ И КОМОВИЦЕ.
Фабрика шестоструке сирћетне есенције

ЛИЦА,
која изгледају остарела,

подмладе се и добију свежину, кад се употреби, потпуно нешкодљиво, далеко чувено право енглеско „млеко од краставаца" (Balassa Gurkenmilih). То је средство за полепшавање, коме нема равна. После неколико дана употребе кожа се изглади, нестане бора, бубуљица, пега и флека. Једна боца стаје 2 круне, уз то прави чист сапун од краставаца по 1 круну и пудер по 1 круну и 20 потура. Поштом шаље C. Balassa, апотекар, Budapest, Erzsébetfalva. Треба пазити на имитације, које не вреде и не помажу. — Главно стовариште у Новом Саду код

СИГМУНДА ЛУКАЧА,
126 6— апотекара.

Фелдешов **Margit Crême** најбољи је на свету. Чудновато дјествује

Женска Лепота

се добија, улепшава и одржава са изврсним и кемично чистим и сасвим нешкодљивим. Најбољи против утецаја сунца и ветра, а које нема живе, ни олова, ни масти — је општи омиљени

ФЕЛДЕШОВ
• MARGIT-CRÊME •

Потварачи се судски прогањају.

Ова светско призната помада за лице, чисти после неколико дана пеге, флеке, бубуљице, митесере и друге болести на кожи. Глача боре, уклања богиње, даје лицу белу, глатку и нежну боју.

ЦЕНА: Мала тегла 1 К
велика тегла 2 круне.

Од подражавање се треба чувати. Законом заштићено.

Поштом уз поузеће или са претходном послатом свотом разашиље произвођач.

K. von VÖLDES
Apotheker, ARAD.

Добија се у свакој апотеци, дрогерије и парфимерији.
Маргит пудер 1 20 п. Маргит-сапун 70 п. Маргит-паста за зубе 1 К.. Маргит-вода за лице 1 К.
Главно стовариште у Новом Саду у апотеци: г. Гавре Плавшића и Јована Вујића.

Женска За женске неопходно потребно. Најбоље средство за лепоту. **лепота!**
171 5—10

ГОЈАЗНОСТ ТЕЛА одстрањује брзо (сасвим нешкодљиво) Тилов тој за мршављење. 1 пакет 1 К 75 пот. код 4 пакета франко. (Nachn.) **Ludwig Thiele Mannheim.** (Разашиљање преко аустр. апотека).
327 1—12

ПОМОДНО МАНУФАКТУРНА РАДЊА
Д. Ђукановића и Комп.
Београд

потребује три старија и два млађа помоћника. Исти морају бити добри продавци и вешти аранжери излога.

Понуде нека шаљу само она г. г. која су у бољим радњама сервирали, иначе друге понуде неће ју се ни у обзир узимати. 329 1—4

МЕШОВИТУ ТРГОВИНУ
ПРОДАЈУ
У РУМИ
под врло повољним условима
294 4—5 **БРАЋА ДУДИЋ.**

АМЕРИКА
Из ХАВРА полази сваке суботе.
ПУТНЕ КАРТЕ
кроз француску пругу.
Добро и брзо одпремање. — Изврсна опскрба са вином и ликером.
Ближа извешћа дају бадава и франко
Französische Linie 141 6—8
Wien, IV. Weyringergasse 8.

Richter's Liniment. Capsici comp
Anker-Pain-Expeller

је старо опробано кућевно средство, које се већ од преко 34 године као поуздан лек против ностобоље, реуме и назеба употребљава. 790 32—40

Опомена. Због подражавања, која мање вреде, треба при куповању увимати само оригиналне флаше у кутијама са заштитном марком „Ленгер" и фирмом „Richter" — Са ценом од 80 потура, 1 кр. 40 пот. и 2 круне може се у свима апотекама добити. — Главно стовариште код: Јосифа пл. Терека, апотекара у Будимпешти.

F. Ad. Richter & Cie., k. u. k. Hofl.
Rudolstadt.

EXTRAIT RIVIERA VEILCHEN WAHRER VEILCHENDUFT A. MOTSCH & Co. WIEN

MANDELKLEIE MIT VEILCHENGEROCH BEWÄHRTESTES MITTEL ZUR TEINTPFLEGE. A. MOTSCH & Co. WIEN

17— 825

Сомборски овчији сир!

Као што већ од више година, тако и ове разашиљем поштом и жељезницом I. и најбољи **сомборски овчији сир**, који је свугде као најбоља врста приповнат и који се увек може ма са каквим фабричким сиром такмачити, а ово је искључиво **српски производ**; усљед тога молим моје поштоване муштерије, да ме изволе и од сада са својим цењеним поруџбинама удостојити, а уједно да ме изволе и код других препоручити. — Цене посве умерене, које на захтев франко шаљем, а господи препродавцима знатно јефтиније.

Препоручујући се и молећи за што веће налоге остајем

са особитим поштовањем
Паја М. Бикар,
8—10 238 у Сомбору.

БИЛА САМ РУЖНА!

Употребом 4 дозе „Хелин-а“, постало је моје лице чисто, меко и глатко, кожа њежна и румена, а руке ми добише господски изглед, постадоше беле и фине, те зато могу овај особити „крем“, који је начињен од нешкодљивих индијских биљака (а није мастан) најтоплије препоручити свима онима, који хоће да очисте пеге и друге сличне ствари, а уједно да постигну, да им кожа постане лепа и фина. — 1 дозе „Хелин-а“ (под заштитом закона!), стаје 1 К 20 пот. Може се добити у апотекама, дрогеријама и парфимеријама. Тамо где се неможе купити, разашиље се по четири дозе (4 К 80 пот.) Са главног стоваришта: **Vertes & Cie, Lugos № 545**

240 5—10

Одликовано 1900.

Dr. OTO
Племен. од Трикоција

(призвађа се из мирисавих биљака) греје и јача тело, унапређује апетит и варење. Добија се оригиналним бутељама у скоро свима шпецерајским деликатесним

Kraft-Bitter-Liqueur.

трговинама и дрогеријама. Главно стовариште за Аустро-Угарску: **L. Stein & Robitschek, WIEN, III., Dianagasse 6.**

Одликовано 1900.

Добија се:

код г. Драгутина Ненадовића, Нови Сад
код г. Јосифа Кулунџића, Земун
код г. М. Петковића, Инђија
код г. Велимира Радака, Митровица
код г. Босковица и Гутмана, Осек.

4—8 244

ДОБРО СТАРО КУЋЕВНО СРЕДСТВО

које би требало да буде у свакој породици јесте свуда познат и опробан

Ернста Хеса „Eucalyptus“

гарантиран чист, већ од 12 година управо из Аустрије поручиван природни производ.

У Немачкој и Аустро-Угарској законом заштићено. Јефтина цена од 1 кр. 50 пот. За оригиналну флашу која је ради употребе издашна омогућава свакоме набавку тог средства за повраћај здравља и сачувања од болести.

Преко 1500 захвалница и признања

добио сам без захтева од оздрављених лица, који су патили од

севотина, крсто-грудо-зратобоље, подагре, недовољног дисања, кијавице, главобоље, бола унутарњих њежних органа, старе ране, болести коже итд.

Не треба пропустити, а да се не поручи врло важна књига у којој су тачно описани Еукалиптус-препарати и како се исти имају употребљавати при описаним болестима. Сваком болеснику достављам за захтев ову књигу бесплатно, у којој сам дао отштампати количину сведочаба оздрављених лица.

Треба тачно пазити на заштитну марку

Клигентал у Саксонској.

ERNST HESS

Eucalyptis-Importeur.

Стоваришта у Будимпешти: **Josef v. Török**, Apotheker, VI, Király-utcza 12. und Andrássy út 26. **J. Lederer**, Apotheke, „zum König von Ungarn,“ V., Erzsébettér. Marokkói-utcza 2. **Dr. Alexander Rosenberg**, Apotheke „zum Stern“, VIII. Kerepesi-út 43. **Edmund Eibach**, Apotheke „zum heil. Bartholomäus“, VI. Andrássy-ut 55. **Dr. Emil Buday**, „Stadt-Apotheke“, IV. Váczi-utcza 34. **J. Raditz**, Apotheke „zum weissen Kreuz“, IV. Fővám-tér 6. Apotheke „**zum Schwan**“, Aréna-ut 124. **Vilhelm Kerpel**, Apotheke „zum weissen Adler“, V. Lipót-körút 28. **Coloman Kriegner's** Apotheke „Üllői-út 65.

78 8—26

ОГЛАС.

Једна мануфактурна и мешовита радња, добро уређена у већем српском месту, због породичних околности предаје се. Рефлектант треба да има 4 до 500 фор. готовог новца. Обратити се пак на Страхомира Николића у **Kis Margita.**

322 2—3

Fiume — управо из — Fiume

КАФА

Најбоља роба, франко, са ђумруком, поузећем 5 кила

стаје:

Santos, зелена	5 ф.	75 н.
Domingo, пријатна	6 „	50 „
Salvador, снажна	6 „	50 „
Goldjava, жућкаста	7 „	— „
Cuba, врло фина	7 „	— „
Perl-кафа врло фина	7 „	35 „
Ceylon, племенита	8 „	— „
Java, плаво-зелена	8 „	50 „

Colonial Behozatalitársaság

Postfach 133. 196 5—6 **FIUME**

Виноградарима и пољопривредницима

нудимо од

Багрема цепане тачке за винограде.
Багрема дреке за ограде.
Багрема мотке за мељ.

НУДИМО КОЛАРИМА

Багремових спица.
Багремових округлих дрва и од
Багрема сирово израђених делова за коларску израду.

Све по најумеренијим ценама. Ту се продају и сваковрсна дрва.

Wolf & Trostler

Нови Сад.

Канцеларија: Дунавска улица број 7.
Дрварa: Поред јерменске долме.

155 21—

По високој кр. земаљској влади проглашена лековитом водом рудницом

чиста алкаличко-муриатичка

Апатовачка киселица

није само најбоље и најздравије

столно пиће

је и најкориснија и најгласовитија

лековита вода

која је од првих лијечничких ауторитета препоручена и дјелује ненадкриљиво код болести желудца, плућа, грчљана, разних катара, астме, мјехура, каменца, хемероида (златне жиле, натеклих и зрнатих јетара, жгаравице и разних женских болести.

162 13—100

Одликована са 13 златних и сребрних колајна.

„Управитељство врела Апатовачке киселице“

Загреб, Илица број 17.

Добива се у свим лекарнама, трговинама миродија, ресторацијама и гостионама.

„БУРСКА“ ЧЕЛИЧНА КОСА

са жигом „Бурског коњаника“ је најбоља на свету једино властити разашиљач по целој Европи и Америци је

WINKLER és GRAUER

Kőbánya 15.

Бурска челична коса је за чудо трајна а и врло добро сече (коси). Поштоване читаоце већ у свом интересу упозоравамо, да од никог не купе и не наруче косу, док горње светке фирме не заиште велики илустровани ценовник, који се на захтев сваком франко шаље. Нек сваки дописном картом иште велики ценовник.

Зимски су месеци најудесније наручбине скупљати.

Скупљачима повластице. Потпуна гаранција. Чувајмо се лажних имитација.

1030 11—30

1 ком. Транзвалског бријача 1 фор. 50 новч.

ОПОМЕНА!

1050 22—

Законом дозвољена и у трговини допуштен је само мој балсам једини са овом зеленом заштитном марком „коњ“ (калуђерице). Поруке и препродају од других законом недозвољених балсама судски прогоњујем.

Једино прави енглески **ЧУДНОВАТИ БАЛСАМ** Од санитетске власти и препоручен.

Опрема боца стоји под заштитном трговачког закона.

Искључиво једино место за произвађање и набавку јесте од власти концесионирана и од тргов. суда протоколисана фабрика балсама **Апотекара A. Thierry у Прегради код Rohitsch-Sauerbrunn-a.**

Овај балзам може се употребити споља и изнутра. Он: 1.) **Недостижив лек против свих плућних и грудних болести, ублажује катар и умањује лучење слузи, отклања кашаљ, који иде с боловима и лечи најзастарелије такве болести.** 2.) Од ванредноога је утецаја против запаљења грла, промуклости, против осталих болести у грлу. 3.) Коренито уклања грознице. 4.) Ванредно лечи болести црне џигерице, у стомаку и цревима, особито грчеве у стомаку, колику и кидање у телу. 5.) Одузима болове и лечи шуљеве. 6.) Нежно поправља столицу и чисти крв, чисти бубреге, ослобађа од меланхолије и хипохондрије, поправља апетит и варење 7.) Лечи сваку зубобољу, као болове вилица, шупљину зуба и неугодан задај уста и одклања подригивање. 8. Врло добро средство против глисте, пантљикара и падавица 9.) При спољној употреби је од ванредног утецаја на ране, било нове или старе ожиљке, израстке на телу, ротлауфа, оток руку, бубуљице, ојеле делове, на опечене и смрзнуте удове, на огреботине, аушлоге итд. отклања главобољу, зујање, севање, реуму, зујање у ушима итд. о чему опширна упутства дају извешћа. 10. Особити је лек за сваку болест с поља и изнутра, лечи брзо и добро, а уз то је врло јефтин, за сваку кућу од особите вредности, те неби требало никад да фали, ако наиђе инфлуенца, за време колере и других заразних болести. Један једини покушај са овим балсамом свакога ће боље уверити, него ли сам овај оглас, да је балсам доиста лековит.

Прави и непокварен је овај балсам само тада, ако је свака бочица затворена са сребрном капслицом, у којој је утиснута моја фирма: **Adolf Thierry „Apotheke zum Schutzengel“ in Pregrada**, и где се налази упутство са том истом ознаком фирме. Зато треба тачно пазити увек на горњу фирму! *Где нема стоваришта мога балсама, треба директ поручивати и адресирати:* **An die Schutzengel Apotheke des A. Thierry in Pregrada bei Rohitsch-Sauerbrunn** Цена је плаћено за сваку поштанску станицу за 12 малих или 6 дуплих бочица 5 круна. Мање од 12 малих или 6 дуплих бочица не може се разашиљати Разашиљање бива само уз пошт. поузеће или уз предходно послату своту.

Adolf Thierry „Apotheke in Pregrada bei Rohitsch-Sauerbrunn, Austria.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.